

COVID-19: wytyczne dotyczące organizacji pogrzebów oraz uczestnictwa w nich w trakcie pandemii koronawirusa

W dniu 4 stycznia Premier Wielkiej Brytanii ogłosił [kwarantannę narodową](#) na terenie całej Anglii. W odniesieniu do Szkocji, Walii i Irlandii Północnej obowiązują osobne zalecenia.

Obowiązują następujące ograniczenia:

- nakaz pozostawania w domu z możliwością wychodzenia wyłącznie w uzasadnionych przypadkach
- unikanie spotkań z osobami z innych gospodarstw domowych, z wyjątkiem określonych celów
- zamknięcie określonych firm i miejsc prowadzenia działalności gospodarczej

Od 6 stycznia w czasie kwarantanny narodowej wolno będzie wychodzić z domu, aby wziąć udział w pogrzebie oraz innych uroczystościach żałobnych o charakterze religijnym lub świeckim mających związek ze zgonem, o ile są one zgodne z obowiązującymi zasadami i wytycznymi.

W czasie kwarantanny narodowej w pogrzebach może uczestniczyć nie więcej niż 30 osób.

Uroczystości żałobne o charakterze religijnym lub świeckim związane ze zgonem, np. stypa, poświęcenie nagrobka lub rozsypanie prochów,

mogą się odbywać z udziałem nie więcej niż 6 osób. W niniejszych wytycznych uroczystości tego typu będą określane jako „uroczystości żałobne”.

Niniejsze wytyczne mają charakter ogólny i powinny być traktowane jako wskazówki. W razie sprzeczności obowiązujących rozporządzeń (w tym przepisów BHP) z niniejszymi wytycznymi, pierwszeństwo mają obowiązujące przepisy prawa.

Niniejsze wytyczne obowiązują na terenie Anglii. Podlegają one stałej weryfikacji i mogą być aktualizowane w miarę rozwoju sytuacji.

Główne zasady

Niniejsze wytyczne mają służyć pomocą osobom zajmującym się organizacją pogrzebu lub uczestniczącym w nim podczas pandemii koronawirusa (COVID-19). Obowiązują one w stosunku do osób wierzących i niewierzących.

Niniejsze wytyczne zostały opracowane, aby:

- rodziny osób zmarłych były traktowane w sposób taktowny oraz zapewniający im godność i szacunek
- pogrzeby mogły się odbywać przy zastosowaniu środków ograniczających do minimum ryzyko zakażenia

Wytyczne dla podmiotów organizujących pogrzeby oraz zakładów pogrzebowych są dostępne na [stronie internetowej Deceased Management Advisory Group](#).

Wytyczne obowiązujące w czasie kwarantanny narodowej

Wszystkie osoby przebywające w Anglii proszone są o pozostanie w domu. Opuszczenie domu w celu udziału w pogrzebie lub uroczystościach żałobnych jest dozwolone, ale wszelkie związane z tym czynności powinny się odbywać w miarę możliwości w najbliższej okolicy.

W uroczystościach pogrzebowych może uczestniczyć nie więcej niż 30 osób – zarówno w pomieszczeniach zamkniętych, jak i na świeżym powietrzu. Liczba ta nie obejmuje pracowników zajmujących się organizacją uroczystości. Faktyczna liczba uczestników zależy od możliwości zapewnienia bezpiecznej odległości pomiędzy poszczególnymi osobami w lokalu, w którym organizator uroczystości

żałobnych przeprowadził ocenę ryzyka oraz podjął wszelkie odpowiednie działania w celu ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się COVID-19. W niektórych przypadkach liczba ta może być niższa niż 30 osób.

W czasie kwarantanny narodowej w uroczystościach żałobnych, takich jak stypa, poświęcenie nagrobka lub rozsypanie prochów, może uczestniczyć nie więcej niż 6 osób. Limit ten obowiązuje zarówno w pomieszczeniach zamkniętych, jak i na świeżym powietrzu, ale nie dotyczy pracowników.

Krematoria i cmentarze będą otwarte i wolno będzie opuścić dom w celu udania się do tych obiektów. Należy zawsze przestrzegać zasad dystansowania społecznego w stosunku do osób spoza własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia oraz należy przestrzegać [zasad bezpiecznych spotkań](#).

Istotne informacje

Poniższe wytyczne mają na celu zachowanie równowagi pomiędzy umożliwieniem uczestnictwa w obrzędach pogrzebowych, a koniecznością ograniczenia do minimum rozprzestrzeniania się zakażenia COVID-19. Uznając wagę obrzędów pogrzebowych i związanych z nimi zgromadzeń, zalecane jest podjęcie działań wymienionych w niniejszych wytycznych w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się zakażenia, szczególnie w odniesieniu do [osób zaliczanych z przyczyn medycznych do grupy wysokiego](#) lub [skrajnie wysokiego ryzyka](#), którym może grozić poważna choroba.

Ryzyko rozprzestrzeniania się COVID-19 wzrasta, gdy dochodzi do kontaktu osób z różnych gospodarstw domowych. Gospodarstwo domowe oznacza osoby mieszkające w tym samym lokalu i korzystające ze wspólnych pomieszczeń użytkowych. Żałobnicy nienależący do tego samego gospodarstwa domowego lub [grupy wsparcia](#) powinni [przestrzegać wytycznych dotyczących dystansowania społecznego](#).

W przypadku zgonu osoby zakażonej COVID-19 członkowie gospodarstwa domowego osoby zmarłej mogli mieć wcześniej kontakt z wirusem. Należy jednak podjąć działania w celu ograniczenia do minimum ryzyka nowego zakażenia, szczególnie w odniesieniu do osób niewchodzących w skład gospodarstwa domowego, a także osób z grupy wysokiego ryzyka, które mogą być narażone na kontakt z wirusem.

Zasady dystansowania społecznego i środki bezpieczeństwa

Osoby uczestniczące w pogrzebie lub podobnej uroczystości powinny:

- zachować odległość co najmniej 2 metrów od osób nienależących do tego samego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia;
- regularnie myć ręce przez 20 sekund lub używać środka do odkażania rąk;
- unikać dotykania oczu, nosa i ust;
- podczas kaszlu lub kichania zasłaniać usta i nos chusteczką jednorazową, po czym natychmiast wyrzucić ją w bezpieczny sposób; jeżeli nie jest to możliwe, należy kasłać lub kichać w zgięcie łokcia (nie w dłoń);
- zasłaniać twarz zgodnie z obowiązującymi przepisami wewnątrz miejsc kultu religijnego, krematoriach oraz na cmentarzach, z wyjątkiem osób zwolnionych ze względu na stan zdrowia, niepełnosprawność lub inne przyczyny; twarz należy również zasłaniać w innych publicznych przestrzeniach zamkniętych, jeżeli zachowanie odpowiedniej odległości od innych osób jest trudne, a zachodzi możliwość kontaktu z osobami postronnymi; dostępne są dodatkowe [wytyczne dotyczące zasłaniania twarzy](#);
- unikać śpiewania, krzyku, głośnej recytacji i podnoszenia głosu, gdyż może to zwiększyć ryzyko przenoszenia wirusa drogą kropelkową.

Organizatorzy pogrzebu lub uroczystości żałobnej powinni:

- uwzględnić udział wyłącznie najbliższej rodziny i znajomych, aby zmniejszyć ryzyko rozprzestrzeniania się zakażenia;
- poinformować innych uczestników o obecności osób zaliczanych z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub skrajnie wysokiego ryzyka; należy uwzględnić konieczność unikania wszelkiego bliskiego kontaktu tych osób z innymi;
- ułatwić uczestnictwo zdalne (np. przez przekaz internetowy na żywo), szczególnie w odniesieniu do osób zaliczanych z przyczyn medycznych do grupy wysokiego ryzyka poddających się izolacji;
- unikać używania przez uczestników instrumentów dętych; dozwolony jest udział zawodowych wokalistów lub instrumentalistów z zachowaniem zasad dystansowania społecznego, zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz, jednak w miarę możliwości występy powinny odbywać się na świeżym powietrzu; występy wokalne powinny być w miarę możliwości ograniczone do jednej osoby (do 3 osób jeżeli jest to niezbędne do odbycia obrzędów religijnych)

z zachowaniem odstępu co najmniej 2 metrów, przy czym publiczność nie powinna uczestniczyć w śpiewie; dostępne są dalsze [wytyczne dotyczące występów artystycznych](#). Należy uwzględnić występy instrumentalne lub użycie nagrania zamiast występów wokalnych na żywo

- przypomnieć uczestnikom, że przemowy podczas uroczystości nie powinny być wygłaszane podniesionym głosem; należy korzystać z mikrofonów lub podobnych urządzeń w celu unikania podnoszenia głosu.

Kto może uczestniczyć w pogrzebie

W uroczystościach pogrzebowych może uczestniczyć nie więcej niż 30 osób – zarówno w pomieszczeniach zamkniętych, jak i na świeżym powietrzu. Liczba ta nie obejmuje pracowników zajmujących się organizacją uroczystości.

Faktyczna liczba uczestników zależy od możliwości zapewnienia bezpiecznej odległości pomiędzy poszczególnymi osobami w lokalu, w którym organizator przeprowadził ocenę ryzyka oraz podjął wszelkie odpowiednie działania w celu ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się COVID-19. W niektórych przypadkach liczba ta może być niższa niż 30 osób. Ograniczenie liczby uczestników przyczynia się do zmniejszenia ryzyka rozprzestrzeniania się zakażenia COVID-19.

Ograniczenia dotyczące uroczystości pogrzebowych o charakterze wspólnego nabożeństwa przeprowadzanego zgodnie z wytycznymi ochrony przed COVID-19 powinny być uzależnione od wielkości miejsca kultu. Dostępne są [wytyczne dotyczące miejsc kultu religijnego](#).

Osoby z objawami COVID-19 nie powinny uczestniczyć w uroczystościach

Osoby, u których występują objawy COVID-19 (nowy uporczywy kaszel, wysoka temperatura, utrata bądź zaburzenia węchu lub smaku), nie powinny uczestniczyć w pogrzebie. Powinny one natychmiast poddać się kwarantannie domowej, przestrzegać wytycznych dotyczących [pozostawania w domu](#) oraz [zamówić test przez Internet](#), a jeśli nie mają dostępu do Internetu, skontaktować się telefonicznie z NHS 119.

Osoby objęte wymogiem kwarantanny domowej

Osoby, które uzyskały dodatni wyniku testu na COVID-19, osoby będące w bliskim kontakcie z osobami z dodatnim wynikiem testu lub które otrzymały polecenie poddania się kwarantannie domowej z systemu NHS Test and Trace, nie powinny uczestniczyć w pogrzebie ze względu na zagrożenie, jakie stwarzają dla innych. Przestrzeganie kwarantanny domowej przez osoby, które miały ostatnio bliski kontakt z osobą zakażoną COVID-19, chroni ich rodziny, znajomych, współpracowników i inne osoby w ich otoczeniu oraz zapobiega rozprzestrzenianiu się wirusa. [Należy przestrzegać wytycznych dla członków gospodarstw domowych z prawdopodobnym lub potwierdzonym zakażeniem koronawirusem.](#)

Osoby objęte prawnym wymogiem kwarantanny domowej mogą ją przerwać wyłącznie w celu udziału w pogrzebie członka najbliższej rodziny (np. partnera, rodzica, rodzeństwa lub dziadków). Kwarantanny domowej nie wolno przerywać w celu udziału w innych uroczystościach żałobnych. Naruszenie tej zasady stanowi przestępstwo i może być ukarane grzywną. Należy kontynuować kwarantannę, chyba że występują inne okoliczności zezwalające na jej przerwanie.

Zdalny udział w uroczystościach zdecydowanie zalecany jest nawet członkom najbliższej rodziny zmarłego, o ile jest to możliwe. Jeżeli jednak po dokładnym rozważeniu ryzyka zdecydują się one na osobisty udział w pogrzebie muszą podjąć następujące środki ostrożności:

- uprzedzić organizatora pogrzebu oraz pozostałych żałobników o poddawaniu się kwarantannie domowej; zgodnie z wymogami prawa, organizator zobowiązany jest do przeprowadzenia oceny ryzyka oraz podjęcia wszelkich zasadnych działań w celu ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania COVID-19; inne osoby uczestniczące w pogrzebie powinny być poinformowane o tym fakcie przed uroczystością;
- zachować szczególną ostrożność, zachowując właściwą odległość od innych osób i unikać kontaktu z żałobnikami, którzy mogą być zaliczani z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub skrajnie wysokiego ryzyka;
- przez cały czas zachowywać odległość co najmniej 2 metrów od innych żałobników.

Należy ściśle przestrzegać zasad higieny rąk i układu oddechowego poprzez:

- noszenie maski chirurgicznej typu IIR lub wyższego stopnia, odpowiednio dopasowanej w celu zmniejszenia do minimum ryzyka

przeniesienia wirusa na inne osoby; jeżeli stosowana jest maska typu respirator (na przykład N95), powinna ona być bez zaworu; maski typu IIR są ogólnie dostępne w aptekach, supermarketach oraz sprzedaży internetowej; zalecane jest samodzielne zaopatrzenie się w maskę, ale organizatorzy pogrzebu powinni również posiadać ich zapas;

- należy częściej niż zwykle myć ręce wodą z mydłem przez co najmniej 20 sekund lub używać środka do odkażania rąk
- unikać dotykania oczu, nosa i ust
- zasłaniać usta i nos podczas kaszlu i kichania

Żałobnicy zaliczani z przyczyn medycznych do grupy wysokiego i skrajnie wysokiego ryzyka

Osoby [zaliczane z przyczyn medycznych do grupy wysokiego ryzyka](#) lub [skrajnie wysokiego ryzyka](#) powinny być otrzymać wcześniej pismo z NHS formalnie potwierdzające ten fakt oraz zalecenie izolacji.

Osobom tym zdecydowanie zalecane jest pozostanie w domu i zdalny udział w uroczystościach, jeżeli jest to możliwe. Jeżeli zdecydują się one na osobisty udział w pogrzebie, powinny poinformować o tym organizatora pogrzebu i ściśle przestrzegać zasad dystansowania społecznego oraz postępować zgodnie z [wytycznymi](#). Oprócz zasłaniania twarzy powinny również ściśle przestrzegać higieny rąk i układu oddechowego oraz ograniczać interakcje z innymi osobami.

Na miejsce pogrzebu należy przybyć samochodem – osobno lub z członkami własnego gospodarstwa domowego bądź grupy wsparcia (jeżeli jej utworzenie jest zgodne z przepisami). Należy unikać korzystania z transportu publicznego.

Żałobnicy przybywający spoza Anglii

Osoby, które przybyły do Anglii z kraju [objętego wymogiem kwarantanny](#), muszą poddać się kwarantannie domowej przez 10 dni od przybycia z kraju objętego tym wymogiem. Osoby te mogą jednak [opuścić miejsce kwarantanny w wyjątkowych okolicznościach](#), w tym ze względów osobistych. Względy te obejmują uczestnictwo w pogrzebie członka gospodarstwa domowego, członka najbliższej rodziny lub osoby znajomej (jeżeli rodzina nie może być obecna na pogrzebie).

W pozostałych okolicznościach należy kontynuować kwarantannę.

Osoby przybywające z kraju objętego wymogiem kwarantanny mogą skorzystać z testu zwalniającego z kwarantanny w przypadku podróży międzynarodowych ([Test to Release for International Travel](#)).

Dojazd na miejsce pogrzebu i powrót

Osoby należące do tej samej grupy wsparcia mogą wspólnie nocować i są traktowane jak jedno gospodarstwo domowe. Hotele mogą być w dalszym ciągu otwarte, aby zapewnić zakwaterowanie osobom uczestniczącym w pogrzebie lub uroczystościach żałobnych. Osoby należące do różnych gospodarstw domowych powinny przestrzegać zasad dystansowania społecznego podczas pobytu w miejscu zakwaterowania.

Na miejsce pogrzebu należy podróżować prywatnym środkiem transportu – osobno lub z członkami własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia. Jeżeli nie jest to możliwe, nie wolno korzystać z samochodu wspólnie z osobami spoza własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia. Należy postępować zgodnie z [wytycznymi dotyczącymi bezpiecznego podróżowania](#) poprzez:

- pozostawanie w małych grupach składających się z członków tego samego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia, jeżeli konieczne jest korzystanie z transportu publicznego
- otwieranie okien w celu wietrzenia pojazdu
- zajmowanie miejsc w taki sposób, aby odległość między pasażerami w pojeździe była jak największa
- zajmowanie miejsca obok lub za innymi osobami, zamiast siadania naprzeciwko, jeżeli jest to możliwe
- nie należy siadać przodem do innej osoby
- czyszczenie pojazdu pomiędzy przejazdami przy użyciu zwykłych środków czystości; ze szczególną dokładnością należy czyścić klamki oraz inne powierzchnie dotykane przez pasażerów
- zasłanianie twarzy; prawny obowiązek zasłaniania twarzy obowiązuje w środkach komunikacji miejskiej, w taksówkach i wynajmowanych samochodach, z wyjątkiem osób zwolnionych ze względu na stan zdrowia, niepełnosprawność lub z innych powodów; pasażerowie, którzy nie są zwolnieni z tego obowiązku, muszą zgodnie z prawem zasłaniać twarz podczas podróży pojazdem zakładu pogrzebowego; zasłanianie twarzy zdecydowanie zalecane jest również kierowcom pojazdów.

Powiązane uroczystości żałobne o charakterze religijnym lub świeckim

W niniejszych wytycznych określenie „uroczystości żałobne” dotyczy uroczystości o charakterze religijnym lub świeckim powiązanych ze zgonem, oprócz samego pogrzebu. Przykładem takich uroczystości może być stypa, poświęcenie nagrobka lub rozsypanie prochów. Uroczystości te mogą się odbywać przed pogrzebem lub po nim. W czasie kwarantanny narodowej uroczystości te mogą się odbywać w grupach nie większych niż 6 osób. Ograniczenie liczby osób obowiązuje zarówno w pomieszczeniach zamkniętych, jak i na świeżym powietrzu, ale nie dotyczy pracowników.

Uroczystości tego typu powinny się odbywać w lokalu, w którym organizator przeprowadził ocenę ryzyka oraz podjął wszelkie odpowiednie działania w celu ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się COVID-19. W uroczystości odbywającej się w domu prywatnym, w tym w prywatnym ogrodzie, mogą uczestniczyć wyłącznie członkowie jednego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia.

Osobom, które otrzymały polecenie poddania się kwarantannie domowej z systemu NHS Test and Trace, nie wolno jej przerywać, aby uczestniczyć w uroczystościach żałobnych. Naruszenie tej zasady stanowi przestępstwo i może być ukarane grzywną.

Można rozważyć przeniesienie uroczystości żałobnych na późniejszy termin po zakończeniu obowiązywania zakazu.

Gdzie można organizować uroczystości żałobne

W czasie kwarantanny narodowej obowiązuje zakaz otwierania przedsiębiorstw branży hotelarsko-gastronomicznej w celu organizowania uroczystości żałobnych. Uroczystości tego typu mogą się odbywać w otwartych domach kultury, miejscach kultu religijnego, krematoriach i na cmentarzach. W tym celu można również wynająć lokale w ośrodkach wystawienniczych lub konferencyjnych, w których nie ma barów ani restauracji (np. sale konferencyjne). Podczas uroczystości w lokalach tego typu można podawać wyłącznie lekkie przekąski (przy czym nie mogą być one zapewnione przez dany lokal).

Żywność i napoje podczas uroczystości żałobnych

Podczas uroczystości goście powinni zajmować miejsca przy stolikach zgodnie z zasadami dystansowania społecznego

w odpowiedniej odległości od osób spoza własnego gospodarstwa domowego lub grupy wsparcia oraz muszą być obsługiwani przy stolikach zgodnie z tymi zasadami w celu ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się zakażenia. Nie należy dotykać przedmiotów wspólnego użytku (np. unikać dotykania i korzystania ze wspólnych sztućców, zastawy lub kart dań). Należy również unikać spożywania wspólnych dań oraz należy uwzględnić inne kroki mające na celu ograniczenie ryzyka zakażenia, np. podawanie żywności w indywidualnych opakowaniach, jeżeli nie zostały one dostarczone przez lokal. Należy przez cały czas przestrzegać zasad dystansowania społecznego oraz wytycznych dotyczących zasłaniania twarzy.

Kontakt ze zwłokami

Nie jest zalecane uczestniczenie w obrzędach lub praktykach wymagających bliskiego kontaktu ze zmarłym. Jeżeli obrzędy religijne wymagają bliskiego kontaktu ze zwłokami, należy stosować środki ochrony indywidualnej pod nadzorem osoby przeszkolonej w zakresie ich właściwego stosowania. Bez względu na okoliczności, podczas których dochodzi do kontaktu ze zwłokami, należy przestrzegać szczegółowych [wytycznych dotyczących postępowania ze zwłokami](#).

Osobom zaliczanym z przyczyn medycznych do grupy wysokiego lub skrajnie wysokiego ryzyka zdecydowanie zalecane jest unikanie kontaktu ze zwłokami, nawet jeżeli stosowane są środki ochrony indywidualnej. Dotyczy to czynności takich jak mycie, przygotowanie i ubieranie zwłok.

Przeżywanie żałoby

Przeżycia związane ze stratą osoby bliskiej i kochanej mogą być wyjątkowo trudne i bolesne. Mogą być one jeszcze trudniejsze dla osób przeżywających żałobę w trakcie pandemii COVID-19.

Bliscy mogą przeżywać wstrząs związany nie tylko ze stratą zmarłego, ale także konsekwencjami zasad dystansowania społecznego, które powodują, że nie będzie możliwe pożegnanie go w taki sposób, jakby sobie życzyli.

Osoby przeżywające żałobę będą prawdopodobnie odczuwać silne emocje związane ze stratą bliskiej osoby, w tym smutek, poczucie winy, szok i gniew. Jest to typowe, a wszystkie te uczucia są zupełnie naturalne. Żałoba może przejawiać się różnie u różnych osób, ale

ważne jest jej przeżycie i uzyskanie odpowiedniego wsparcia w tym okresie.

Więcej informacji na temat żałoby i form wsparcia można uzyskać od organizacji oferującej porady i wsparcie dla osób przeżywających żałobę w trakcie pandemii COVID-19 w ramach [NHS](#), [Cruse Bereavement Care](#) oraz serwisu ułatwiającego znalezienie odpowiednich form pomocy i usług w Wielkiej Brytanii: [AtaLoss.org](#). Osoby wspierające dzieci i młodzież dotknięte żałobą mogą skorzystać z serwisu [Childhood Bereavement Network](#) ułatwiającego znalezienie informacji oraz organizacji o zasięgu krajowym i lokalnym.

Rozporządzenia dotyczące ochrony zdrowia

Niniejszy dokument stanowi zbiór wytycznych.

Przepisy prawa zawarte są w podanych niżej rozporządzeniach dotyczących ochrony zdrowia w Anglii wydanych w 2020 r.

- [Regulacje prawne z 2020 r. w sprawie ochrony zdrowia \(dotyczące koronawirusa i związanych z nim ograniczeń\) obowiązujące w Anglii na wszystkich poziomach \[The Health Protection \(Coronavirus, Restrictions\) \(All Tiers\) \(England\) Regulations 2020\]](#)
- [Zasłanianie twarzy w wyznaczonych miejscach](#) (zmienione)
- [Ograniczenia dotyczące koronawirusa w czasie kwarantanny domowej](#)

W celu sprawdzenia zgodności z prawem należy odwołać się do obowiązujących rozporządzeń wymienionych powyżej.